

Alma Bejdić, kustos
Historijski muzej Bosne i Hercegovine, Sarajevo
Bosna i Hercegovina

DOKUMENTACIONI CENTAR U HISTORIJSKOM MUZEJU BOSNE I HERCEGOVINE

Osnovna funkcija muzeja, kao ustanova od posebnog društvenog i naučnog interesa, je prikupljanje, čuvanje i dalja obrada muzejskog materijala. To neprocjenjivo bogatstvo, koje svjedoči o civilizacijskim tokovima, kulturnom naslijeđu, ali i osobenostima naših prostora, sistematizovano je u različitim zbirkama. Jedna od njih je i dokumentacioni centar. Takav centar postoji u Historijskom muzeju BiH u Sarajevu još od 1987. godine.

On ima svoju historiju:

Rad na njegovom osnivanju datira od 1981. godine, kada se u Skupštini BiH vodila šira rasprava o organizaciji muzeja, tj. o integraciji memorijalnih muzeja BiH. Tom prilikom je ukazano na značaj i potrebu formiranja dokumentacionog centra pri Muzeju revolucije BiH u Sarajevu, kao matične stručne i naučne jedinice, koja bi razvijala i unapređivala djelatnost muzeja BiH, u skladu sa naučnim principima i savremenim dostignućima muzeologije kod nas i u svijetu. Saznanja o tome i praktična rješenja su bila već uveliko razvijena pri Međunarodnoj muzejskoj asocijaciji ICOM-a, UNESCO-ovog dokumentacionog centra u Parizu, u osnovanog 1947. godine.

Jedan od komiteta te asocijacije, CIDOC, aktivno je podržavao stvaranje posebnih nacionalnih komiteta koji su vodili brigu o unapređenju muzejske dokumentacije. Na osnovu tih i drugih iskustava, stvorena je koncepcija dokumentacionog centra Muzeja revolucije, prilagođena konkretnim uslovima i usaglašena s pozitivnim rokovima.

Djelatnost dokumentacionog centra danas, veoma je bogata i složena. U njoj se mogu razvrstati sljedeće aktivnosti: dokumentacijska-prikupljanje i obrada dokumenata; komunikacijska-kontaktiranje s ostalim muzejima u BiH i svijetu; bibliotečka-prikupljanje i čuvanje časopisa ICOM NEWS, PEACE WATCH itd.; obrazovna-rad sa posjetiocima Muzeja, posebno školama; istraživačka-dobro istraživanje i prikupljanje muzejske građe. Dokumentacioni centar posjeduje 4.950 dokumenata, muzeološki obrađenih i klasifikovani po temama.

Teme su sljedeće:

1. *OSNIVANJE MUZEJA*
 - 1.1. Zakon o muzejskoj djelatnosti
 - 1.2. Zakoni o pojedinim muzejima
 - 1.3. Stručna društvena inicijativa za osnivanje muzeja
2. *ORGANIZACIJA MUZEJA*
 - 2.1. Vrsta (kategorija) muzeja
 - 2.2. Tematska struktura muzeja
 - 2.3. Organizaciona podjela muzeja
3. *OPŠTA AKTA O UREĐENJU MUZEJA*
(RANIJE SAMOUPRAVNA OPŠTA AKTA)
 - 3.1. Statut muzeja
 - 3.2. Samoupravni sporazum o udruživanju radnika u radnu organizaciju
 - 3.3. Pravilnik o radnim odnosima
 - 3.4. Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji rada i utvrđivanju poslova i radnih zadataka
 - 3.5. Pravilnik o osnovama i mjerilima za sticanje i raspoređivanje dohotka čistog dohotka i raspodjelu sredstava za lične dohotke i zajedničku potrošnju radnika
 - 3.6. Pravilnik o osnovama i mjerilima za rješavanje stambenih potreba radnika
 - 3.7. Pravilnik ONO i DSZ
 - 3.8. Pravilnik o boravku i kretanju stranaca u muzeju
 - 3.9. Poslovnik o radu radničkog savjeta, zbora radnika i samoupravne radničke kontrole
 - 3.10. Ostali pravilnici i poslovnici
4. *PROGRAM RADA*
 - 4.1. Godišnji programi rada
 - 4.2. Srednjoročni programi rada
 - 4.3. Razvojni planovi
 - 4.4. Godišnji izvještaj o radu
 - 4.5. Analitički izvještaji
5. *ISTRAŽIVANJE I PRIKUPLJANJE MUZEJSKOG MATERIJALA*
 - 5.1. Proučavanje istraživane tematike

- 5.2. Program istraživanja (prostor, vrijeme, akteri, mogući izvornici - pojedinci, grupe, organizacije, društva, institucije i sl.)
 - 5.3. Ostvarivanje programa prikupljanja (posudbe, pokloni, otkupi)
 - 5.4. Izvještaji i referati o bilansu prikupljačke akcije
6. *OBRADA MUZEJSKOG MATERIJALA*
- 6.1. Valorizacija i kategorizacija muzejskog materijala
 - 6.2. Stručna i naučna obrada muzejskog materijala
 - 6.3. Pripreme muzejskog materijala za kompjutersku obradu sadržaja zbirke i pojedinih kolekcija
7. *INVENTARISANJE MUZEJSKOG MATERIJALA*
- 7.1. Registrovanje prikupljenog muzejskog materijala u ulaznu knjigu muzeja
 - 7.2. Zavođenje obrađenog muzejskog materijala u inventarne knjige zbirki
 - 7.3. Izrada kartoteka, regista, kataloga, registara, popisa i drugih oblika pregleda muzejskih zbirki
 - 7.4. Obrada i unošenje sadržaja zbirki i pojedinih kolekcija u kompjuterski sistem hranjenja i korištenja podataka
8. *ZAŠTITA MUZEJSKOG MATERIJALA*
- 8.1. Fizička zaštita muzejskog materijala (omotnice, kese, fascikli, kutije, ormari)
 - 8.2. Hemijska zaštita muzejskog materijala (konzerviranje, restauriranje, laminiranje, ojačavanje i sl.)
 - 8.3. Posebna oprema spremišta (klima-uređaji, alarmi, sigurnosne brave i sl.)
 - 8.4. Zaštita muzejskog materijala u ratnim uslovima
9. *STALNE POSTAVKE*
- 9.1. Tematske strukture
 - 9.2. Idejno-historijske koncepcije
 - 9.3. Recenzije elaborata i tekstovi prilikom otvorenja izložbi
 - 9.4. Tematsko-ekspozicioni planovi
 - 9.5. Špigl
 - 9.6. Idejni projekti
 - 9.7. Izvedbeni projekti
 - 9.8. Likovno-tehnička realizacija i montaža
 - 9.9. Prateći sadržaji (katalozi, vodiči, prosppekti, posebne publikacije i sl.)

10. *IZLOŽBE NA OTVORENOM PROSTORU*
 - 10.1. Idejne koncepcije
 - 10.2. Tematsko-ekspozicioni planovi
 - 10.3. Recenzije elaborata i tekstovi prilikom otvaranja izložbi
 - 10.4. Idejni i izvedbeni projekti izložbi
 - 10.5. Idejni i izvedbeni projekti hortikulturnog rješenja
 - 10.6. Realizacija i montaža
 - 10.7. Prateći sadržaji (katalozi, vodiči, prospekti, posebne publikacije i sl.)

11. *TEMATSKE IZLOŽBE*
 - 11.1. Idejno-historijske koncepcije
 - 11.2. Tematsko-ekspozicioni planovi
 - 11.3. Recenzija elaborata i tekstovi prilikom otvaranja izložbi
 - 11.4. Špigl
 - 11.5. Idejni i izvedbeni projekti
 - 11.6. Likovno-tehnička realizacija i montaža
 - 11.7. Prateći sadržaji (katalozi, vodiči, prospekti, posebne publikacije i sl)

12. *PEDAGOŠKA DJELATNOST*
 - 12.1. Organizacija posjete (animacija i kontakt sa svim komintenti-
ma korespondencija)
 - 12.2. Tumačenje izložbi
 - 12.3. Projekcija
 - 12.4. Predavanja
 - 12.5. Akademije, recitali, susreti
 - 12.6. Tradicionalne manifestacije
 - 12.7. Organizacije otvaranja, priprema informativnih materijala,
informisanje javnosti
 - 12.8. Hemeroteka: prikazi i ocjene izložbene izdavačke i druge djelat-
nosti muzeja
 - 12.9. Stalna saradnja sa sredstvima javnog informisanja, časopisom
Informatica museologica i drugim časopisima iz ove oblasti

13. *PROPAGANDNA AKTIVNOST*
 - 13.1. Sredstva propagiranja muzeja (programi djelatnosti, afiše,
dijapozitivi, razglednice, suveniri i sl.)

14. *IZDAVAČKA DJELATNOST*
 - 14.1. Strani muzeološki i muzejski časopisi

- 14.2. Bosanskohercegovački muzeološki časopisi
- 14.3. Posebna muzeološka i muzejska izdanja
- 14.4. Katalozi fondova
- 14.5. Bibliografije
- 14.6. Monografije
- 14.7. Karte, mape i sl.

- 15. *MEĐUMUZEJSKA SARADNJA*
 - 15.1. Razmjena muzejskog materijala
 - 15.2. Razmjena izložbi
 - 15.3. Razmjena publikacija
 - 15.4. Ostali vidovi saradnje i razmjene

- 16. *MEĐUNARODNA SARADNJA*
 - 16.1. Razmjena muzejskog materijala
 - 16.2. Razmjena izložbi
 - 16.3. Razmjena publikacija
 - 16.4. Razmjena naučnih i stručnih radova
 - 16.5. Učešće na stručnim i naučnim skupovima
 - 16.6. Specijalizacije
 - 16.7. Ostali vidovi saradnje i razmjene

- 17. *USAVRŠAVANJE KADROVA*
 - 17.1. Sticanje stručnih zvanja
 - 17.2. Sticanje naučnih zvanja magisterija i doktorata
 - 17.3. Specijalizacije
 - 17.4. Ostali oblici stručnog usavršavanja

- 18. *MUZEJSKE ASOCIJACIJE*
 - 18.1. ICOM i muzejske asocijacije drugih zemalja
 - 18.2. Zajednica muzeja i galerija
 - 18.3. Podružnice
 - 18.4. Sekcije standardizacije obrada podataka na bosanskohercegovačkom i međunarodnom nivou

- 19. *MUZEJSKI SKUPOVI*
 - 19.1. Kongresi
 - 19.2. Godišnje skupštine
 - 19.3. Savjetovanje
 - 19.4. Simpozijumi i naučni skupovi
 - 19.5. Razgovori i okrugli stolovi

- 19.6. Međunarodni skupovi
20. *MUZEJSKA ARHITEKTURA*
 - 20.1. Muzejske zgrade
 - 20.2. Glavni izložbeni prostor (stalne postavke)
 - 20.3. Prostor za tematske izložbe
 - 20.4. Vanjski izložbeni prostor
 - 20.5. Prostor za prijem, komunikaciju sa posjetiocima
 - 20.6. Zbirke (depoi)
 - 20.7. Prostor za predavanje i projekciju
 - 20.8. Radionice
 - 20.9. Radne prostorije
 - 20.10. Magacin (spremišta)
21. *FOTODOKUMENTACIJA O MUZEJIMA
I MUZEJSKIM DJELATNOSTIMA*
 - 21.1. Muzejska zgrada
 - 21.2. Izložbeni prostor
 - 21.3. Muzejske djelatnosti
22. *MATICNA SLUŽBA*
 - 22.1. Programi
 - 22.2. Fondovi
 - 22.3. Izložbe
 - 22.4. Izdavačka djelatnost
 - 22.5. Usavršavanje kadrova
23. *TEHNIČKA SLUŽBA*
 - 23.1. Preparatorsko-konzervatorske radionice
 - 23.2. Foto-radionice
 - 23.3. Bravarsko-monterske radionice
 - 23.4. Stolarsko-maketarske radionice
 - 23.5. Elektro-instalaterske radionice
 - 23.6. Kaširerske radionice
 - 23.7. Tehnike za reprodukovanje i umnožavanje
 - 23.8. Kinooperatorske tehnike
 - 23.9. Kompjuterska tehnika
24. *SARADNJA SA SRODNIM I STRUČNIM I NAUČNIM
INSTITUCIJAMA U ZEMLJI I INOSTRANSTVU*
 - 24.1. Razmjena ekspozicionog i istraživačkog materijala

- 24.2. Rad na zajedničkim projektima
- 24.3. Ostali oblici saradnje
- 25. *RAD U STRUČNIM TIJELIMA I KOMISIJAMA STRUČNIH I DRUŠTVENO-POLITIČKIH ORGANIZACIJA*
 - 25.1. Rad u stručnim organizacijama
 - 25.2. Rad u društveno-političkim organizacijama
- 26. *OPĆE SLUŽBE MUZEJA*
 - 26.1. Finansije
 - 26.2. Pravni i administrativni poslovi
 - 26.3. Fizičko obezbjeđenje objekata, izložbi i fondova

Obrada dokumentacije se vrši pomoću inventarne knjige.

Formira se i kartoteka s kartotečkim listićima koji se uvode po principu bibliotečke obrade.

Nakon obrađenog materijala dokumenti se pečate i sa upisanom signaturom opremaju u košuljice, potom u kutije. Takav materijal se smješta u vitrine. Dokumentacioni centar ne posjeduje kompjutersku obradu podataka, ali se predviđa da u skoroj budućnosti Centar bude uključen u informacijski sistem.

Zaključak

Muzejski dokumentacioni centar sadrži veliki broj naučno-muzeološki obrađenih jedinica. Na prvom mjestu posjeduje zakone kao i druge akte, pravilnike i poslovnike koji se odnose na muzejsku djelatnost, zatim godišnje izvještaje, finansijske planove i programe Muzeja. Dokumentacioni centar sadrži sve projekte muzejskih postavki od osnivanja Muzeja do danas. Tu spadaju sve izložbe koje je radio Muzej, kao i zajednički projekti jugoslovenskih memorijala, spomen-kuća i spomen-obilježja iz NOR-a i revolucije na teritoriji Bosne i Hercegovine, rađene u socijalističkoj Jugoslaviji. To su bili: Mrkonjić Grad, Bihać, Petrovac, Kozara, Neretva, Sutjeska, Jajce, Drvar, Mliništa, Šekovići-Muzej VI istočnobosanske brigade, Vukosavci, Livno, Bugojno, Krušćica logor kod Viteza, Stolice, Spomen park Vraca u Sarajevu i td. Tu spadaju sve idejno-historijske koncepcije, tematsko-ekspozicioni planovi, špiگل, arhitektonske izvedbe, recenzije, te prateći sadržaji, katalogi i pozivnice. Dokumentacioni centar posjeduje, u velikom broju, kataloge, pozivnice, afiše, plakate i prospekte sa izložbi drugih naših i inostranih muzeja i galerija. Centar posjeduje veliki broj časopisa kao što su ICOM-NEWS iz ICOM-a, američki časopis CURATOR, razne biltene kao što su MUSEUM NEWS, muzeološki

časopis *Informatica museologica*. Centar ima veliki broj i stručnih radova kustosa, magistarskih i doktorskih radova iz oblasti muzeologije. Muzejski dokumentacioni centar posjeduje jedan dio ostavštine od profesora dr. Antuna Bauera, koja se sastoji od velikog broja njegovih radova iz oblasti muzeologije. Centar posjeduje i građu sa kongresa muzejskih društava, simpozija, savjetovanja međunarodnih skupova i td. U centru se pohranjuje dokumentacija vezana za stručnu djelatnost muzeja, korespodencija vođena između muzeja i drugih srodnih institucija, muzejskih društava kod nas i u svijetu.

Ovi i svi drugi dokumenti, pohranjeni u Dokumentacionom centru, imaju veliku vrijednost. Oni govore o nama i našoj aktivnosti u prošlosti i sadašnjem trenutku, ali iz njih se može aplicirati naša budućnost. Naša djelatnost je zbog finansijske prirode marginalizirana. Manje je izložbi, oprema jednostavnija i zastarjela, saradnja sa srodnim institucijama slaba i nedovoljna, tako da i pored ostvarenih postignuća ne možemo biti zadovoljni.

Treba neprestano tragati za novim pristupima i koncepcijama i većoj animaciji šire javnosti za našu djelatnost. Vjerujem da je ovo savjetovanje jedan od tih naših dostignuća.

Rezime

Dokumentacioni centar u Historijskom muzeju Bosne i Hercegovine

Dokumentacioni centar Historijskog muzeja BiH je od velike važnosti za muzejsku djelatnost. On je velika potreba u praćenju razvoja muzejske djelatnosti. Centar u potpunosti obavlja svoju funkciju prikupljanja, obrađivanja, klasifikacije muzejskog materijala. Dokumentacioni centar bi trebao da u budućnosti intenzivnije prikuplja muzejsko-dokumentacijski materijal iz svih muzeja i srodnih institucija u BiH, iz regiona i svijeta.

Summary

The Documentary center in Historic Museum of Bosnia and Herzegovina

Documentary center of Historic Museum of Bosnia and Herzegovina is very important for museum activity. It is a big requirement in development of museum activity. The center in completeness does its function in collecting, processing and classification of museum material. Documentary center should collect more intensively museum-documentary material from all museums and related institutions in Bosnia and Herzegovina, from region and from a World.